

Olympijský hrdina Owens v roce 1936 závodil i v Praze. Díky trenérovi Slavie

8.10.2024 - Luboš Brabec | Česká olympijská

Je to jeden z nejznámějších příběhů sportovní historie. Byl zpracován na filmovém plátně, v odborné literatuře i beletrii, byly o něm napsány tuny novinových článků. Jesse Owens a jeho úžasné představení na olympijských hrách v Berlíně. Dvaadvacetiletý americký černošský sprinter, který před očima Adolfa Hitlera zesměšnil nacistické teorie o nadřazenosti árijské rasy, když v rozmezí jednoho týdne vyhrál běh na 100 i 200 metrů, skok do dálky a byl členem vítězné sprinterské štafety. S výjimkou stovky ve světových rekordech. Něco takového atletika do té doby nezažila.

Na Slavii se zvětšovalo doskočiště

Sportovní nadšenci v Československu měli to štěstí, že ještě v průběhu berlínské olympiády mohli vidět Owensovy výkony na vlastní oči. Amateur Athletic Union (americký všesportovní svaz) totiž hned po skončení atletických soutěží uspořádal exhibiční turné po evropských městech, aby vydělal na cestu sportovců zpátky za oceán.

Nebylo to v té době nic neobvyklého. Svět se ještě vzpamatoval z následků velké hospodářské krize, amatérské organizace měly poloprázdné pokladny a běžně se pořádaly sbírky, aby sportovci mohli na olympijské hry. Ostatně i v roce 1936 si někteří českoslovenští reprezentanti hradili cestu do Berlína ze svého.

Hned druhý den po zlaté štafetě tak Jesse Owens startoval na mítinku v Kolíně nad Rýnem (na stovce ho porazil krajan Ralph Metcalfe) a další šampioni se předvedli v Drážďanech. V úterý 11. srpna se jich pak sedm sešlo v Praze.

Pro ně a československou špičku byl uspořádán mítink na hřišti Slavie, jež tehdy ještě sídlila na Letné, kousek od Sparty. Na poslední chvíli se tam opravovala atletická dráha, aby Owens a spol. mohli předvést co nejlepší výkony, a kdo ví, možná překonat světové rekordy. Doskočiště se dokonce prodloužilo o dva metry. Však Owens v Berlíně vyhrál výkonem 806 centimetrů a pak ještě mimo soutěž, pro potřeby nacistické filmačky Leni Riefenstahlové a jejího dokumentu Olympia, předvedl pokus dlouhý 813 centimetrů.

Americký šampion přiletěl do Prahy až půldruhé hodiny před začátkem akce. Nebylo proto divu, že jeho výkony se těm olympijským nepřiblížily. Byl unavený cestováním, měl pramalou motivaci a podle dobových svědků se tady ani necítil příliš komfortně. Například neměl československé koruny, a tak když se chtěl občerstvit, musel o jídlo a pití prosit organizátory.

Mítink v Praze pod palbou kritiky

Jeho start byl jistě sportovní událostí dne, ale nedostalo se mu tak velkolepé pozornosti, jakou by si zasloužil. Pro čs. obecnost i novináře byl Owens „pouze“ dalším výborným atletem, který vyhrál olympijské hry, nikoli jednou z největších postav sportovní historie. Jeho legenda, aspoň v Evropě, narostla až časem. I proto, že teprve s odstupem let – po milionech mrtvých ve druhé světové válce – dokázali lidé ocenit význam jeho triumfů v hitlerovském Německu.

Navíc mítink na Letné se kdovíjak nevydařil. Sice přišlo sedm tisíc diváků, ale odnesli si rozpačitý

zážitek. Na jedné straně viděli skvělé výkony Američanů (vedle Jesse Owense zářili Glenn Cunningham na tratích 800 i 1500 metrů a Gordon Dunn v disku, oba stříbrní medailisté z Berlína), na straně druhé si nemohli nevšimnout organizačních přešlapů. „Meeting nebyl tentokrát dobře připraven a měl pomalý spád, takže se protáhl do úplné tmy,“ podotkly Lidové noviny.

Bulvární deník Polední list byl ještě kritičtější: „Málo dobrých pořadatelů, nadbytek úředních funkcionářů, naprostý přebytek fotografů, dále i dámské vložky – procházka na hřišti – které v programu nebyly a jež diváci jako příspěvek vypískali naprosto zaslouženě, to byly velké stíny podniku.“ Pro úplnost aspoň přidejme výsledky dvou nejsledovanějších disciplín, jak je zaznamenali rozhodčí.

100 m: 1. Owens (USA) 10,7, 2. Voigt (ASG Brno) 11,2, 3. Juránka (Slavia) 11,3.

Dálka: 1. Owens (USA) 729, 2. Vosolobě (Slavia) 679, 3. Kománek (Baťa Zlín) 672.

Po závodech zašla americká výprava na večeri do jedné z restaurací v centru Prahy. Můžeme-li věřit redaktorovi Národních listů, plzeňské pivo Owens neochutnal a celý večer slaměným brčkem znuděně upíjel červenou grenadinu.

Ani zájem hostů mu prý nedělal dobře. „On trojnásobný světový mistr, člověk skákající přes 8 metrů daleko, račte si to, prosím, doma změřit, muž, jehož nikdo nedoběhne, nevěděl si rady s vytrvalostí urostlé blondýnky, která mu přesně každé tři minuty podávala chvějícími se prsty kousky papíru k podpisu,“ stálo v reportáži.

(Drobná vysvětlivka k úryvku z novin: tehdy se medaile ze štafet nepokládaly za plnohodnotné a atletům se připisovaly výhradně výsledky z individuálních disciplín, proto byl Owens nejen u nás označován za trojnásobného olympijského vítěze).

Loučení našťvaného Owense

Druhý den dopoledne se Američané vrátili do Německa. Owens musel na mítink v Bochumi a následně celá atletická výprava odcestovala do Londýna, kde se před 90 tisíci diváky utkala v tradičním poolympijském měření sil s Velkou Británií.

Když mu pak svazoví činitelé oznámili, že další zastávkou je Stockholm, našťvaně odmítl. Už chtěl domů. Za rodinou, přáteli i fanoušky, kteří na něj nedočkavě čekali. Navíc měl stále oprávněnější pocit, že se stal pouhou atrakcí, na níž chtějí funkcionáři AAU co nejvíc vydělat – aniž on za to dostal víc než jídlo a nocleh.

Devatenáctého srpna tedy nasedl na loď Queen Mary a vyrazil do New Yorku. Ještě předtím ho AAU vyloučil ze svých řad za porušení povinností reprezentanta. Ironií dějin to bylo rozhodnutí Averyho Brundageho, amerického člena Mezinárodního olympijského výboru, který ho v letech 1952-72 povede jako prezident.

Tím skončila vrcholová kariéra Jesseho Owense. A Praha se tedy stala jedním ze tří posledních měst, kde jako elitní atlet předvedl své umění.

Doma na něj čekaly spousty nabídek, nejen sportovních. Filmová role v Hollywoodu za 40 tisíc dolarů, což tenkrát byly nějaké peníze, zajímavé reklamní příležitosti, ale třeba i turné po klubech, kde za další tisíce dolarů měl vyprávět vtipy a bavit publikum.

Owens se bez velkého váhání rozhodl přejít k profesionálům. S opravdovou atletikou ovšem jeho působení mělo máloco společného. V listopadu 1936 ještě převzal ocenění pro sportovce roku, ale o vánočních svátcích už v Havaně, o přestávce fotbalového zápasu, závodil na dráze s koněm...

Tím by mohl příběh Owensova startu v Praze skončit. Ale nebyl by úplný.

Chybí odpověď na zásadní otázku: proč obletovaná hvězda, po níž po oslnivých výkonech v Berlíně toužila celá Evropa, závodila zrovna v Československu, které tehdy v atletice mnoho neznamenal?

Meredith a jeho pražská mise

Zásluhu na tom měl jediný muž. Jmenoval se Ted Meredith a byl atletickým trenérem ve Slavii. Američany pozval už v lednu 1936, kdy ani nebyla známá olympijská nominace, natož aby někdo tušil, co všechno Owens v Berlíně předvede.

Meredithovo jméno je dnes u nás dokonale zapomenuté, ale tehdy patřil k výrazným postavám sportovní scény. Aby ne. Ve Stockholmu 1912 získal pro USA zlaté medaile na 800 metrů a ve štafetě 4 x 400, na půlce čtrnáct let vlastnil světový rekord 1:51,9.

Po konci kariéry dělal trenéra na University of Pennsylvania, a když v roce 1935 Slavia sháněla zahraničního experta pro své atlety (jedním z nich byl Evžen Rošický), volba padla právě na něj. Dostal smlouvu na osmnáct měsíců a úkol co nejlíp připravit slávisty, kteří tvořili základ reprezentace, na olympijské hry v Berlíně.

Jeho nadřízeným na univerzitě byl slavný trenér Lawson Robertson, který vedl americký tým na OH v letech 1924-36. Proto pak nebylo složité domluvit start Owense a spol.

Meredith skutečně v Praze, kam se přestěhoval se ženou a dvěma dětmi, vydržel půldruhého roku. Byť jeho působení bylo trochu rozpačité. Ne však jeho vinou.

Z americké univerzity byl zvyklý věnovat se svěřencům každý den, jenže tady všichni pracovali nebo studovali a na trénink měli čas pár večerů týdně. Ke všemu atletika byla sportem na okraji, daleko nejen za fotbalem, hokejem a tenisem, ale i za gymnastikou nebo kanoistikou. V celé zemi se jí věnovalo asi 1500 lidí.

Meredith sice dvakrát týdně byl na Letné k dispozici mladým závodníkům bez ohledu na klubovou příslušnost, jenže zájem byl minimální. Podle původních představ měl také cestovat po republice a předávat zkušenosti, ale místní kluby na uhrazení noclehů a cestovného neměly peníze, a ani přístup České amatérské atletické unie nebyl příliš aktivní, proto zůstalo u osamocených návštěv Brna a Českých Budějovic. Víc o něj stáli boxeři, kteří ho angažovali jako kondičního trenéra.

A možná se také od Mereditha směrem k olympiádě očekávaly zázraky. On však dobře věděl, že z atletů za zenitem šampiony neudělá, a mladých talentů měl po ruce minimum. Do Berlína tedy odcestovalo jednatřicet atletů, na medaili však nedosáhl jediný.

Přesto před prosincovým odjezdem domů dodával čs. atletice kuráž a s neochvějnou jistotou tvrdil, že neexistuje důvod, aby v budoucnu nesbírala mezinárodní úspěchy. „Vaše atletika je zatím vybudována na příliš úzké základně, mezi atlety veliké procento je dosud těch, kteří mají pro svůj sport více chuti než talentu. Vaším úkolem je objevovat tyto klenoty,“ řekl při poslední přednášce.

V tom se nemýlil. Od další olympiády v Londýně až po letošní v Paříži čeští atleti vždy přivezli medaili, k nim přidávali i světové rekordy, stejně jako tituly mistrů světa a Evropy.

<https://www.olympijskytym.cz/article/olympijsky-hrdina-owens-v-roce-1936-zavodil-i-v-praze-diky-trenerovi-slavie>